294. štev. V Ljubljani, ponedeljek dne 21. oktobra 1912. Leto I.

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravništvu mesečno K 1·20, z dostavljanjem na dom K 1·50; s pošto celoletno K 20·—, polletno K 10·—, četrtletno K 5·—, mesečno K 1·70. — Za inozemstvo celoletno K 30·—. — Naročnina se pošilja upravništvu.

Telefon številka 118.

DAN

NEOVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravništvo: Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8.

Dopisi se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plača: petit vrsta 15 v, osmrtnice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglašanju popust. — Za odgovor je priložiti znamko.

Telefon številka 118.

Kriza.

Pred petimi leti je bilo v prometu denarja toliko, da naše posojilnice skoro niso vedele kam z njim. Veseli so bili načelniki posojilnic, ako se je kdo oglasil za kako posojilo, dajali so prav radi, večkrat celo v dvomljive roke. Takrat so bile letinje dobre, blaga vsakovrstnega je bilo v prometu toliko, da ga konsumenti niso mogli v toliki meri uporabljati, zato je bila cena nizka, večkrat celo sramotno prenizka.

Polagoma se je stvar zasukala na slabše. Veliko deževje, suša in razne uime so pomanjšale produktivnost zemlje, kruh je postal drag, živež na vsej črti dražji, zaslužki malega moža proletarca — so bili majhni, ni mogel izhajati, ni mogel z njimi vtolažiti kruleči želodec s podraženim živilom.

Organizovano delavstvo je prosilo delodajalce kruha — večjega zaslužka in boljše mezde, a poslednji so se tega branili, ker mesto dobička vsled povišanih plač bi se kazala izguba. Nastal je boj na socialnem polju proti kapitalu, proti kapitalistom in podjetnikom.

Ta socialni boj ni bil lokalnega pomena, se ni bojeval samo pri nas, marveč več ali manje po vsem svetu, postal je torej svetoven. Kjer ni izdala nič prošnja, se je uvedla sila, nastali so delavski štriki; delavstvo je upalo na ta način prisiliti kapitaliste in delodajalce na boljše dohodke. Res je, da proletarec vzdržuje ves svet s svojim delom in žuljevimi rokami, ali resnica je tudi, da kapitalist lahko izhaja brez delavca proletarca mnogo lažje in dalje časa. On ima denar, proletarec je pa revež. Navezana sta sicer radi dobička in kruha drug na druzega, a kapitalist je močnejši in na boljših nogah, zato je naravno, da v boju mora podl. šibkejši. Tako se je tudi zgodilo! Nekaj časa so kapitalisti in delodajalci vstrajali opravičenim prošnjam, zahtevam in štrikom, a povišati so morali tudi ceno izdelkom, ker drugače je kazala izguba, a pri velikih izgubah bi bil kapitalist uničen.

Poleg draginje na kulturnem polju, je nastala draginja tudi na industrijskem polju. S tem je bil pa vdarjen najhujše proletarec, ker je moral plačevati poleg podraženega živeža tudi razne industrijske izdelke mnogo dražje kakor poprej. Nastalo je zopet nezadovoljstvo v delavskih vrstah. Zahteve po kruhu, po zaslužku so rastle od dne do dne, štriki so se javili povsodi, proletarec ni mogel izhajati, industr.-kapitalist vsled prevelike konkurence tudi ne, nastati je morala kriza — svetovna kriza!

Industrijec je bil prisiljen vstaviti delo in dvigniti svoj kapital iz prometa, ker drugače mu je pretil pogin, delavec-proletarec je ostal brez dela, zaslužka in kruha. Začetek poloma je bila Amerika. Pred štirimi leti je bilo tam na miljone delavstva brez dela in kruha. Mnogi so dobili samo toliko dela in zaslužka, da niso poginili za lakotjo. Ta polom je imel hude posledice na ves svet. Iz Amerike je prihajalo v Evropo in druge dele sveta veliko miljonov denarja od izseljencev, od delavca-proletarca. Ker je izostal amerikanski denar začele so stranke dvigati prihranjeni denar po posojilnicah vsled pomanjkanja denarja, draginje, dela in zaslužkov. Posojilnice so prišle v velike stiske, izterjavati so morale izposojeni denar, da jim je bilo mogoče izplačavati hranilne vloge, a na mnogih krajih so bila posojila neizterljiva.

V primeri z drugim blagom na svetovnem trgu, je dobival tudi denar čimvečjo veljavo, obrestne mere so se dvigale, kredit padati, trgovina hirati, promet padati, draginja čedalje večja, a denarja je vedno manje v prometu, ker se kapitalisti boje zanj in ga vmikajo iz prometa. Čimveč denarja zgine iz svetovnega prometa, tembolj raste njegova vrednost, se dvigajo rente na borzah in padajo kreditni papirji, kupčija pojema, promet se čedalje manjša, podjetja vstavljajo delo, dela vedno manje, zaslužki so redki in manjši, a jesti se mora, potrebščine so velike — denarja ni nikjer, kriza je tukaj in z njo gorje.

Najhujše je prizadet oni, ki se mora preživljati samo z delom svojih rok in ta je naš delavec-proletarec, naš mali obrtnik, nižji uradnik, sploh nižji in revnejši sloji ljudstva. Večji posestniki in kapitalisti prenašajo lažje gorje krize, ako niso preveč zadolženi.

Dolg je v teh časih huda šiba. Kdor ne more zmagovati velikih obresti, je zgubljen. Posojilnice so večinoma vstavile kredit, posojila se dajajo le pod težkimi pogoji. Sedaj je kriza občutna in zelo napeta. Kadar bodo prišli veliki denarni zavodi, ki poslujejo z mnogimi miljoni, v denarne stiske vsled omajenega kredita in dviganja hranilnih ulog, postane lahko še hujša. Takrat se bodo morali izterjavati vknjiženi dolgovi in investirana posojila.

Take izterjatve prignale bodo marsikoga, ki je na videz bogat, v stiske in na beraško palico. Kakor sedaj kaže, krize ne bo kmalu konec, pač pa bo naraščala. Da je kriza tako občutna, je ljudstvo večinoma samo krivo. Naš slovenski narod na primer se je jako odtegnil od naravnega življenja. Še pred 50 leti, starejši ljudje še dobro pomnijo, so ljudje vse drugače živeli kakor sedaj. Kmet je vžival svoje pridelke in ni bil navezan na tuje blago kakor danes. Oblačil se je v priprosto narodno obleko, katero si je sam oskrbel doma. Mlajši rod je zavrgel stare šege in običaje, danes se pije v vsaki družini kava, čaj, vino, pivo — in največ tudi žganje. Raševa obleka iz domače volne je zginila; lan in konoplje za predivo in domače platno se ne seje več, ker se ne izplača.

Vse to se kupuje v naših trgovinah za drag denar. Trgovina se je sicer lepo razvila na vsej črti, saj imamo že v vsaki hribovski vasici po več malih trgovin in gostilen, a ravno to je krivo, da se je naš narod pomehkužil. Dobival je lahko za denar ali kredit tuje izdelke, zanemarjal je pa pri tem rodno mater — domačo grudo. Francoska moda je izpodrinila našo lepo narodno nošo, danes vidimo po vaseh elegantno oblečeno gospo v francoskem kroju.

Dekla je večkrat bolj »nobel« oblečena od lastne gospodinje, hlapec od gospodarja, delavec od delodajalca. Gosposki obleki pristoja tudi gosposka hrana in lahko delo. Kmetovalci se bridko pritožujejo nad posli in delavci, ker ti zahtevajo pretirano plačo, dobro hrano za nemarno delo. Izseljevanje v Ameriko je prineslo zlo, katerega bo naš narod težko prebolel. Pomanjkanje delavnih moči je krivo, da naš kmetovalec ne more nikakor izhajati, domača gruda se ne obdeluje kakor nekdaj, živinoreja propada, blagostanje gine dan za dnevom, dolgovi se večajo — ljudstvo vživa več kakor daje živeža domača gruda.

Tako ne more iti več naprej, dobiti se mora sredstvo, ki bo sedanji pomehkuženi človeški rod spametoval in privedel nazaj k naravi, k delu, zmernosti, pokorščini in treznemu življenju. Miljoni gredo vsako leto po grlu za nepotrebni alkohol, a kruha primanjkuje na vsej črti! Ali je to pravo gospodarstvo?

In kdo bo streznil sedanji rod, kdo uredil zanemarjeno gospodarstvo, kdo poravnal zamotano socijalno življenje? Ga ni na svetu modrijana, ki bi vse to mogel spraviti v pravi tir! In vendar se bo to zgodilo in se mora to zgoditi! Čimprej se to zvrši, tembolje bo — in ta pojav se že kaže v podobi svetovne krize. Le lakota, pomanjkanje, revščina in nadloge so šibe, ki gonijo sprijeni, pomehkuženi in lahkomiselni človeški rod k naravi nazaj!

Z bojnega polja.

Nemške skrbi. — Evropa prekenečena — Zmaga za zmago. — Pravica do vojne.

Nemških listov se polašča skrb. Posebno »N. Fr. Presse« je v velikih skrbeh. V soboto je vendar mogla naznaniti svojim bralcem poraz Črnogorcev in zraven je napisala dolg članek — **kaj bi pomenil za Evropo propad evropske Turčije: Nedogledne bi bile posledice — nastala bi največja zmešnjava.** Diplomati bi baje morali kaj takega zabraniti. »N. Fr. Presse« upa, da se posreči Turčiji rešiti se iz preteče nevarnosti, da ne nastane v Evropi polom, na katerega baje ne mislijo oni, ki hujskajo na vojno. —

Toda vse to je prepozno. »Arb. Zeitung« dobro pravi, da diplomati nimajo zdaj besede. Ako niso znali vojne preprečiti — je tudi sedaj ne bodo ustavili. Vojna gre svojo pot in kar je nekaterim prijateljem Turčije zelo neljubo — naj bo že krščanski socialist Bauchinger iz »Reichposte« — ali nemški žid od »N. Fr. Presse« — Krščansko orožje zmaguje. Evropa strmi. Toliko veselih zmag je prinesla malokatera vojna takoj v začetku.

Prodiranje se vrši na celi črti. Z veliko hitrico se bližajo srbske čete od vseh strani na Kosovo polje. Kdo bi se ne veselil teh zmag. Evropa jih ni pričakovala. Ni verjela, da leži toliko sile v mladih balkanskih državah.

Te zmage so za vse turške prijatelje prave moralne klofute. Nasprotno pa so **dokaz, da je prišel čas, ko tudi na Balkanu zmaguje pravica. V zgodovini pravilo vlada Nemezis, maščevalka, ki maščuje krivico. Prišel je veliki dan na Balkan. Čut človečanstva in krščanska ljubezen, sveta dolžnost, da hitimo ljudstvu na pomoč — čast in dostojnost Bolgarije so nas prisilili, da smo poklicali pod orožje sinove domovine, ki so pripravljeni braniti jo. Naša stvar je dobra pravična in sveta. Z neomahljivo na varstvo Vsegamogočnega naznanjamo, da je Turčija napovedala vojno za človeške in krščanske pravice.«** Tako pravi proklamacija carja Bolgarov — v tem je povedan ves namen vojne.

Istotako jasno govori proklamacija srbskega kralja:

Boj balkanskih držav ni enak onim vojnam evropskih velesil, ki si po tujih deželah podjarmljajo bogate pokrajine in hočejo podjarmiti tuje narode, da vlečejo od njih svoj dobiček Boj balkanskih držav je osvobodilni boj, ki hoče narodom vrniti, kar so izgubili. Tako spremlja kulturna Evropa ta boj in se veseli zmag, ki jih dosegajo balkanske armade proti volji vseh diplomatov, ki so hoteli leno sedeti na statusu quo.

Včerajšnja nedelja je bilo polna pričakovanja. Poročila so zvečer prinesla novih veselih novic.

Najnovejša telefonska in brzojavna poročila.

SRBSKA VOJSKA NA TURŠKIH TLEH.

Uradno poročilo o akciji srbske vojske.

Belgrad, 20 oktobra. **Srbski generalni štab je izdal sledeče uradno poročilo o prodiranju srbske vojske: Srbska vojska je včeraj na več krajih prekoračila turško mejo. Ko je prišla v Žibevce pri Ristovcu je našla vsa turška uradna poslopja prazna. Turki so odnesli s seboj vse uradne spise in tudi brzojavne aparate iz poštnega urada. V skladiščih je našla srbska vojska ogromne zaloge premoga za lokomotive. Turki so most pri Kruševci podminirali, toda načrt se jim je le deloma posrečil. Most je zadobil samo manjše poškodbe, katere so srbski vojaki takoj popravili, tako da je most sedaj zopet popolnoma poraben. Sploh pa Turki pri umikanju podirajo vse mostove; zlasti veliko mostov so podrli v novopazarskem Sandžaku. Most pri Bujanovcu, ki vodi čez Moravo in je velikega strategičnega pomena, je uničilo 500 Albancev. Naši vojaki so Albance pregnali in brez posebnega boja most zavzeli.**

Prodiranje srbske armade v Sandžak.

Belgrad, 20. oktobra. **Prva srbska vojska, ki je pod poveljstvom generala Angjelinoviča udrla pri Javorju v Sandžak, je takoj razpršila turško vojsko, ki se ji je postavila nasproti. Turki so se v velikem neredu umaknili. Za jutri se pričakuje združenje srbske in črnogorske armade v Sandžaku.**

Oprezno prodiranje srbske vojske.

Belgrad, 20. oktobra. **Srbske čete na vseh linijah korakajo silno oprezno in premišljeno naprej.** Posebno pazijo na mesta, ki bi zamogla biti podminirana in se jim previdno izogibajo. **Srbske armade vozijo za seboj ogromne zaloge** za poprave železniških tirov. Važnejših dogodkov na bojišču je pričakovati šele tekom treh dni.

Boji okolu Prištine.

Belgrad, 20. oktobra. Popoldne se je v Belgradu zopet razširila vest, da je Priština padla v srbske roke. Listi so priredili posebne izdaje. Na večer se je izkazalo, da je vest neresnična. V Belgradu vlada veliko nezadovoljstvo radi nezanesljivih poročil v časopisih.

Srbska vlada in časopisje.

Belgrad, 20. oktobra. **Vlada je zagrozila, da bo na mestu ustavila vse one liste, ki bi razširjali neverjetne senzacionalne vesti kakor n. pr. včeraj o padcu Prištine. Odredba vlade je vzbudila med publiko veliko zadovoljstvo.**

Delovanje srbskih vštašev.

Belgrad, 20. oktobra. Pri Prepolcu je prišlo do boja med Turki in neko srbsko vstaško četo. Turki so dali znak za predajo, a so prevarili

LISTEK

M. ZEVAKO:

V senci jezuita.

(Dalje.)

»Takšen je bojni stroj, ki sem ga pripravil... Da, da, zvijača je upravičena, kadar velja udariti sovražnika!... Sam sem napisal to knjigo, sam sem navedel vse dokaze o nezmiselnosti brezmadežnega spočetja... Dokaze!... Torej so dokazi, da je nauk napačen! So dokazi, krivi dokazi, ki mi jih je vdehnil višji duh; da, jaz sam sem napisal to z lastno roko! Natisnil sem knjigo v naši tajni tiskarni!... Zvijača je dobra... o uspehu nj nikakega dvoma...

Meniha sta čakala zaprtih oči in s pritajenim trepetom, kaj porodi ta zamišljenost...

»Ta brezbožna knjiga,« je povzel Lojola s povzdignjenim glasom,» se mora spraviti na takšen kraj, kjer jo morajo brezpogojno najti. Poslušajta me. Govoriti hočem jasno in razločno. Vidva gotovo poznata tiskarja Doleta?«

»Poznava ga, četudi ne osebno,« je rekel Luben.

»Kdo bi si pa mislil...« je dodal Tibo.

»Iz bližine ga še videla nisva nikoli!« sta zaključila obadva.

Lojola je namršil obrvi.

»Pravili so mi takšni ljudje, ki nimam povoda dvomiti o resničnosti njihovih besed, da sta bila večkrat pri njem, in on da vaju je sprejemal prijazno ter vama dajal piti svojega vina.«

Meniha sta padla na kolena.

»Milost, častiti oče!« je ječal brat Tibo, in potok solz se mu je udrl po obrazu.

»Saj nisva vedela, da tiska ta razbojnik tako strašne reči!« je rekel brat Luben, trkaje se na prsi.

»Nikoli več...«

»Vstanita!« je ukazal Lojola s trdim glasom.

Meniha sta ubogala. On pa je nadaljeval v njiju največje začudenje povsem mirno:

»Ravno zato, ker sta bila gosta Doletova, sem vaju izbral, da nastavita sovražniku svete Cerkve past, kamor se mora ujeti. Poslušajta, kaj je treba storiti. Iti morata k njemu, in to najkesneje jutri.«

»V njegovo tiskarno pri vseučilišču?«

»Ne v tiskarno, marveč na dom, v ulico Sen-Deni. Saj tam vaju je napajal?«

»Konfiteor!« sta zamrmrala meniha.

»Ali je bilo vino dobro?« je vprašal Lojola s čudnim usmevom.

Lubenu in Tibotu so se zaiskrile oči.

»Izvrstno!« sta zatrdila.

»Torej je vse v najlepšem redu; kar občudovati je treba pota Gospodova, ki je dopustil, da ima ta nevernik izvrstno vino, in je hotel nato, da imata tudi vidva dober okus in vama je dišalo vino nevernika. Občuduje ga, brata v Kristu! Volja božja vaju je napotila, da sta šla pit tisti nektar, zakaj napočil je dan, ko vama bo dano, posetiti krivoverca in smukniti to knjigo spretno med njegove, ko se boste razgovarjali prijazno ob čaši vina... Ali me razumeta?...«

Meniha sta se spogledala tako osuplo, kakor da je udarila strela pred njiju.

Štejmo jima to osuplost v dobro.

Vse, kar je izvedel bralec v tem razgovoru, je bilo čista resnica; brat Tibo in brat Luben sta bila večkrat gosta Doletova...

Učeni avtor »Komentarjev o latinskem jeziku« se je po učenem delu prav rad krepčal s požirkom dobrega vina v družbi veselih bratcev.

Doleta si pač ne smemo predstavljati kot običajnega učenjaka z naočniki in raztreseno glavo.

Bil je mož svojih štiridesetih let, poln zdrave moči, morebiti nekoliko resnejši od navadnih ljudi, a vendar nikak sovražnik veselja in smeha, ki mu ga je tolikanj priporočal njegov intimni prijatelj Rablé.

Zmotno bi bilo tudi misliti, da je čutil mojster tiskar kako posebno mržnjo do cerkve in njenih predstaviteljev.

Štefan Dolet je bil svoboden duh.

Bil je svobodomislec v strogem pomenu besede, ali svoboden mislec, da se izrazimo bolje — ki je sodil vsa vprašanja vesti po merilu razuma; ni pa se vdajal sovraštvu do tistih, ki so bili verni kristjani.

Da sam ni veroval, je gotovo.

In to je vse, kar treba povedati.

V urah njegovega počitka sta ga brata Luben in Tibo večkrat razveseljevala s svojimi najvnimi šalami in svojo požrešnostjo v pijači. Rad ju je napajal malce nad zadostno mero, da je zrl potem s hudomušnim veseljem za njima, kako sta majala domov, vsa resna in blažena, držeča drug drugega pod pazduho. Nikdar ni začel z njima prepira o verskih rečeh, kakor ga ni začenjal sploh z nikomur.

Rablé edini je poznal vse njegove misli.

Zdaj pa sta meniha s strmenjem pogledala v temno globino Lojolovega naklepa.

Pričakoval je od njiju, da spravita na grmado moža, ki ju je bil sprejel v svoji hiši tako vljudno, tako prijateljsko, in ju napajal s tako žlahtnim vincem.

Rekli smo, da sta kar ostrmela.

To pa še ne pomeni, da bi bila mislila le trenotek na upor zoper ničvredno ulogo, ki jima je bila namenjena.

Lojola je čital na njiju obrazih to preplašeno pokorščino.

Zadovoljno jima je mahnil z roko.

»Torej, brata,« je povzel, »jutri pojdeta h krivoverskemu sleparju...«

Pokimala sta.

»On vaju povabi na tisto vino... kakšno je že?«

»Izvrstno!«

»Izvrstno, častiti oče!«

»Izvrstno! Tako je. In pri tem — prav previdno, ne da bi on opazil, mu položita knjigo na kako polico, nato pa odideta takoj, s pretvezo, da imata nujen opravek...«

»Zgodilo se bo tako!« je rekel brat Tibo.

»Nata knjigo!« je velel Lojola.

Brat Tibo je vzel knjigo z vsemi znamenji studa, ki so se mu zdela primerna in potrebna, ter jo skril v svoji široki halji.

»Idita!« ju je odslovil Lojola kratko in iztegnil roko v zapovedujoči gesti.

XXII.

Lepota Magdalene Feronove.

Potrebno je, da se vrnemo za par trenotkov k lepi Feronki. Naši bralci so prisostvovali strašnemu prizoru, ko je Magdalena umorila svojega moža z bodalom. Videli smo jo, kako je prijela s svojimi lastnimi nežnimi, belimi rokami za težko lopato in izkopala jamo v kotu svojega vrta... Videli smo, kako je vrgla truplo v jamo, zasula to jamo in odšla nato iz male hiše, kjer je bilo minilo toliko zaljubljenih ur, nazadnje pa se je odigrala strašna drama, znana našemu čitatelju...

(Dalje.)

vstaše. Ko so se ti približali, so vse postrelili. Neka četa Turkov in Albancev je napadla vas Blizevac med Javorjem in Prepolcem in požgala več hiš.

Lažnjiva poročila iz Carigrada.

Belgrad, 20. oktobra. Uradno se potrjuje, da so vse carigrajske vesti, ki poročajo, da so Turki prodrli linijo Priština-Urdar-Kuršumlije popolnoma neresnične. Srbi so ravno na tej liniji prodrli že jako daleč v turško ozemlje.

ZMAGONOSNO PRODIRANJE BOLGARSKE.

Bolgarska zmaga pri Mustafi paši.

Sofija, 20. oktobra. »Agence Telegraphique Bulgare« **potrjuje vest o zavzetju Kurt-Kale.** Kurt-Kale je najvažnejša pozicija proti železniški postaji Mustafa paša. Bolgarska armada je med velikanskim navdušenjem ljudstva zasedla tudi Mustafa pašo. Godba je pri pohodu v mesto zasvirala narodno himno. Turške čete so se na vsej črti umaknile proti Drinoplju. **Dalje se poroča, da so Bolgari zavzeli tudi Barakovo in Djumajabale.**

Novi bolgarski vspeh.

Sofija, 20. oktobra. Bolgarske čete so z naskokom zavzele Mehanijo.

POROČILA IZ GRŠKE.

Akcija grškega brodovja.

Atene, 19. oktobra. Grško brodovje je razdeljeno v dve eskadri, od katerih bo ena operirala v Egejskem, druga pa v Jonskem morju.

Grki zavzeli Elasono.

Atene, 20. oktobra. Vest, da so Grki zmagonosno prodrli v Elasono, se potrjuje.

ČRNOGORSKO-TURŠKA VOJNA.

Obleganje Taraboša.

Cetinje, 20. oktobra. **General Martinovič je sedaj že od vseh strani obkolil Taraboš, razven od skaderske strani. Črnogorske čete so dospele že čisto v bližino Taraboša. Turki so poskusili že več izpadov, a brezuspešno. Zlasti od široške strani ob skaderskemu jezeru je turška pehota napravila par naskokov na črnogorske pozicije, a je bila vedno odbita. Turške baterije so močno streljale od Gorice in Belaja, toda črnogorski topovi so jih prisilili, da so utihnile. Turki so zbrali vse svoje razpoložljive čete na Tarabošu, kajti če pade Taraboš, pade tudi Skader. Čez dva dni, ko bodo končane vse predpriprave, bodo pričeli Črnogorci energično akcijo proti Tarabošu.**

Nova črnogorska zmaga.

Podgorica, 20. oktobra. **Oddelek turške vojske z 2000 mohamedanskimi Albanci je skušal napasti severno vojsko generala Vukotiča pri Berani. General Vukotič je zvabil Turke v zasedo, nakar so se Črnogorci z vso silo vrgli nanje. Oba turška polka sta bila skoro popolnoma uničena. Kar je vojakov ostalo, so bili vjeti. Vjet je bil tudi poveljnik Sehvin beg. Ta turška četa je prodirala proti Berani od Plave.**

Obleganje Skadra.

Carigrad, 20. okobra. Skader se je pripravil na odločen odpor. Črnogorci so zgradili do Skadra široko cesto, da morajo dovažati pred mesto oblegalne topove.

Turki o turških zmagah.

Solun, 20. oktobra. Turški listi poročajo, da so imeli včeraj srbske čete v boju s Turki velike izgube. Turki so danes prekoračili srbsko mejo in se nahajajo na srbskem ozemlju.

Carigrad, 20. oktobra. Turške čete so pri Timrašu stopile na bolgarska tla in so na potu proti Plovdivu, kjer je pričakovati jutri velike bitke (??)

Carigrad, 20. oktobra. »Ikdam« poroča, da so Turki že trikrat odbili črnogorske čete pri Vastrijebcu.

Carigrad, 20. oktobra. »Sabah« javlja, da so turške čete pri Ortakeji prekoračile bolgarsko mejo in se spopadli na dveh krajih z Bolgari.

DNEVNI PREGLED.

Kranjski deželni odbor in učiteljstvo. Povedali smo že, kako krivično je postopal kranjski deželni odbor pri razdelitvi stanarinskih doklad ljubljanskemu učiteljstvu. Če ne poseže deželna vlada vmes, bo postopal prav tako strankarsko in krivično tudi pri razdelitvi draginjskih doklad, na katere čaka učiteljstvo že 10 mesecev. Strankarsko in krivično je postopal deželni odbor tudi pri učiteljih in učiteljicah, ki so se zglasili za meščansko-šolski tečaj, zakaj plačal je suplente zgolj le Slomškarjem; napredni učitelji in napredne učiteljice morajo pa suplente sami plačevati ali pa ostati doma. Pri tem krivičnem postopanju ima svoje »zasluge« zopet zloglasni Janko Nepomuk Jeglič, ki je tudi prikoritil zase, da ima **sto kron več** opravilne doklade, kakor ostali voditelji ljubljanski. Prva mestna šola na Ledini ima tudi 11 razredov, kakor II. mestna šola na Grabnu in poleg tega je **nad sto učencev več** na I. mestni šoli; zato pa prejema Jeglič, ker ima na šoli nad 100 učencev manj, za 100 K večjo funkcijsko dokladо! Takih razmer tudi na Turškem ni.

Ljudsko šolstvo Imenovani so: Franc Trošt, Hrušica; Ivan Tavčar, nadučitelj, Brdo; Pavla Dežman, Gorje· Adela Martinc in Viljem Mazi, Dobrepolje; Friderik Sadar, Koroška Bela; Maks Kalan, nadučitelj in Marija Pleško, Nadanje selo ; J .Pirnat, nadučitelj, Mokronog; Albin Lajevec, Mirna; Aleksander Jeločnik, Kristina Satler in Marija Rajer-Babnik, Št. Vid pri Ljubljani; Marija Uršič, Št. Vid pri Vipavi; stalno se vpokoji nadučitelj Štipko Jelenec na Dvoru; na Logu se ustanovi drorazrednica. Stalno se upokoji Apolonija Dolinšek. Šestrazrednica z vzporednicami se ustanovi na Jesenicah; pri stavbi se je ozirati tudi na možnost gospodinjskega pouka. Štiritrazrednica se ustanovi v Tržišču.

Drobiž iz Štajerske. Stranki zbor štajerskih nemških radikalcev se vrši dne 9. in 10. novembra v Gradcu. — Mrliča našel je 12. t. m. posestnik Jakob Mikl iz Veličan pri Ormožu na kupu otave na svojem travniku Kdo je mrlič, se še ne ve. V žepu so mu našli knjižico, v kateri je imel seznam mlinarjev v tamošnjih krajih. Mož je star 40—50 let. Sodnijska komisija je dognala, da ga je zadela srčna kap. — Požar je 15. t. m. v Slovenjegradcu uničil gospodarsko poslopje Janeza Kramerja z vsemi spravljenimi pridelki in gospodarskim orodjem. -- Zaprt slepar. V Mariboru so zaprli nekega Wranyja, ki je potom inseratov v raznih listih, v katerih je ponujal posredovanje posojil pri neki depozitni banki v Kodanju, od več ljudi izvabil precejšnje zneske za to »posredovanje.« Ptiček se je vjel s tem, da je nekega posestnika od Spodnjega Dravograda, ki je tudi na podlagi tega inserata iskal kredit, povabil v Maribor na kolodvor na razgovor z zahtevo, naj prinese s seboj 80 kron. Kmetu se je stvar čudna zdela, in policijski inšpektor Niesner je namesto kmeta prišel na »rendez-vouz« ter Wranyja aretiral. — Edino to znajo! Klerikalni mariborski listi so že delj časa prinašali sumničenja, da so liberalci zaupniki davčnih oblasti za osebnodohodninski davek. Napredno časopisje je zahtevalo imena in izjavilo, da smatra klerikalne urednike v Mariboru tako dolgo za šufte, dokler imen ne objavijo. — Nato so klerikalni listi molčali, a kmalu zopet s sumničenjem brez imen začeli. Napredno časopisje je svojo izjavo in zahtevo ponovilo. Nato pa je mariborski »Slov. Gospodar« napisal sledečo veleinteresantno notico: »Štajerski liberalci nas imenujejo šufte, ker smo pokazali na nekatere liberalne (!) zaupnike davčne oblasti za osebnodohodninski davek, ki ne vršijo vestno svoje službe (!). Torej zopet nova psovka! Ni prva, pa tudi ne bo zadnja. Toda zaupniki davčnih oblasti vendar nismo, kakor liberalci!« Sodbo o klerikalni politični poštenosti si naj napravijo čitatelji sami. Niti imena šufti ne zaslužijo taki ljudje, ampak še veliko slabše, če sploh eksistira. — V Veržeju bo 27. t. m. mariborski škof blagoslovil novi salezijanski klošter, ki so ga Salezijanci sezidali s podporo lahkovernih kmetov pod pretvezo, da bo tam tudi kmetijska šola. Mar bi klerikalci naravnost povedali, da so si sezidali tam dom klerikalnih agitatorjev za Mursko polje, ki se jim ne zdi več jako varno! — V Grajski vasi pri Gomilskem je odstopil dozdanji župan Boštjan Rezar; na njegovo mesto je izvoljen klerikalec Anton Lobnikar. — V Rečici v Savinjski dolini so bili pri občinskih volitvah izvoljeni sami klerikalci. Naprednjaki, ki jih je v tej občini malo, se volitev niso udeležili. — Iz Šmarja pri Jelšah prinaša zadnji »Slov. Gospodar« velezanimiv dopis, ki kaže, kako se klerikalno gospodstvo na vseh koncih in krajih krha. Pri zadnjih občinskih volitvah okolica Šmarje so bili izvoljeni glasom poročil klerikalnih listov sami »njihovi možje«. Toda že pri volitvi župana jim je šlo navzkriž. Kaplan in dekan sta hotela imeti za župana zagrizenega klerikalca Stodlasovega Zepa, a celo »njihovi« občinski odborniki so se temu uprli in so izvolili za župana mirnega moža Jecla. Pozneje so izvolili »svoje« može v krajni šolski svet. In glejte, ti »njihovi« možje so se sedaj predrznili glasovati za novo šolsko stavbo v Šmarju, proti kateri klerikalci že leta in leta ruvajo. In zdaj je občinski odbor izrekel tem svojim izvoljencem v krajnem šolskem svetu — nezaupnico, v »Slov. Gospodarju« jim pa bere levite o neznačajnosti in nehvaležnosti. Za poč't, haha! Če bodo klerikalci s takim postopanjem te »svoje« ljudi bolj privezali na svojo stranko, o tem seveda iskreno — dvomimo! — Poročil se je včeraj 19. t. m. v Brezju pri Mariboru gospod Vekoslav From, učitelj pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah, z gospodično učiteljico Liziko Zemljič iz Št. Lenarta. Mnogo sreče! — Strašno smrt sta storila 15. t. m. v temi zvečer dva zidarja od Sv. Antona v Slov. Goricah v Spodnjem Velovljaku pri Sv. Lovrencu v Slov. Goricah. Šla sta z večimi drugimi od dela domov. Starejši, Tomaž Klobasa, je hotel iti po krajši poti, a v temi je zašel in padel v globok tolmun zamočvirjenega potoka Črmec. Njegov tovariš Matija Lamberger je šel za njim pogledat, kar naenkrat zaslišijo drugi njegov klic: »Jezus, pomagajte!« Ko prihitijo na kraj nesreče, vidijo le še, kako se kolobarji vode delajo na mestu, kjer sta izginila v globočino. Z čez 10 metrov dolgimi drogi so njuni telesi drugi dan potegnili iz vode. — Vodovod namerava baje graditi občina Trbovlje.

Nezgoda. Petletna čevljarjeva hčerka Darinka Štefanovič iz Novega mesta se je te dni igrala sama doma in hotela z nožem prerezati neko vrv. Pri tej priliki ji je spodrsnilo; padla je tako nesrečno na nož, da se je na levem očesu nevarno poškodovala.

Nehvaležnost. Zidarski pomočnik Franc Kogovšek iz Plešivice je pretečeno soboto dovolil dvema mladima fantoma, da sta spala pri njem v hlevu. Ko se je naslednjega jutra zbudil, sta fanta že izginila in odnesla s seboj tudi 8 K njegovega denarja, in samokres na šest strelov. Nehvaležnost je res plačilo sveta.

Tatvina. Te dni so neznani tatovi vlomili v hišo posestnika Antona Repovša pri Litiji in mu ukradli 322 K denarja, 85 K so velikodušno pustili pri miru. Tatvine sta osumljena dva tuja fanta, katera sta hodila omenjenega dne po dotičnih krajih.

Slep odvetnik. V Kazanju na Ruskem opravlja svojo službo slep odvetnik Birilev. Že v mladih letih je postal slep; oče ga je dal študirati in dijak je absolviral gimnazijo. Birilev je nato poslušal pravo na kazanjski univerzi in je z dovoljenjem carja napravil vse državne izpite. Sedaj ga je lahko videti pri vseh sodnih obravnavah v Kazanju kot zagovornika. Pri obravnavah si pomaga s pisavo slepcev.

S konzervami se zastrupila. Soproga župana Dörr v Fürstenfeld-Brucku je po zavžitju konzerv zbolela in je vkljub hitri pomoči umrla.

Streljal na stražnika s samokresom. Slučaj, ki doslej ni pojasnjen in ki je zahteval žrtev nekega stražnika, se je odigral predvčerajšnjem v pozni uri zvečer v stražnici na Karlavskem trgu v Gradcu. V omenjeni stražnici sta se nahajala ob pol devetih zvečer dva stražnika in eden višji stražnik. Tu je stopil v stražnico delavec Julij Kompoc in je tožil, da mu niso hoteli v neki kavarni dati nazaj njegovega dežnika. Stražniki so mu omenili, da najbrže ni plačal računa in da so zato obdržali njegov dežnik kotzastavo. Kompoc se je izrazil da to ni res, na kar so mu stražniki rekli, naj počaka nekaj časa v stražnici. Kompoc je res ostal in je sedel za pisalno mizo nasproti stražniku Weberju. Drugi stražnik se je medtem oddaljil. Višji stražnik Paher se je nahajal blizo Kompoca. Komaj pa se je oni stražnik oddaljil, je potegnil Kompoc iz žepa samokres in ga je sprožil na stražnika Weberja, ki je sedel njemu nasproti. Kroglja je prodrla skozi ovratnik in ga je ranila na vratu. Po strelu je stražnik Paher zbežal iz svoje sobe. Tudi za njim je sprožil Kompoc en strel, ki ga pa na srečo ni zadel. Dva stražnika sta na to Kompoca zvezala. Weber je sicer težko, toda ne smrtno nevarno ranjen. Prepeljali so ga v bolnišnico. Najbrže je postal žrtev slaboumnega človeka.

Požar elektrarne. V mestni elektrarni v Berlinu je nastal v četrtek velik požar, ki še vedno traja. Mesto je brez razsvetljave in promet električnin vozov in delovanje tovarniških strojev je vstavljeno.

Originalen način reklame. Policijska prefektrura v Parizu je strogo prepovedala metati papir in prospekte po ulicah. To prepoved, katere prestopek se strogo kaznuje, je porabila gotova, brihtna glava za originalno reklamo. Pred nekaj dnevi sta korakala počasi po trgu pred borzno palačo dva moža. Na rokavih sta imela z velikimi črkami napisano ime gotove firme Eden izmed njiju je neprenehoma jemal iz velike torbe prospekte. Na čepici je imel ta mož napis: »Razdajam!« Njegov tovariš pa je imel na čepici napis: »Nabiram!« Ta drugi mož je nesel na prsih velik košek. Mimogredočim je bilo to zelo všeč. Prvi mož je prospekt vrgel strani, drugi ga je pobral in ga dal v košek. Toda to še ni bilo vse. Oni drugi mož je bil ubog, slaboten starček, ki se je opiral na palico. Bil je ves nadležen in boječ. Ljudem, ki so šli mimo njega, se je zasmilil. Mnogi izmed njih so rekli: »Vendar ne bomo trpeli, da bi se neprestano pripogibal.« In začeli so pobirati prospekte, ki jih je prvi mož metal strani. No, in ker jih po zakonu niso smeli vreči strani, so jih morali lepo vtakniti v žep, s čemur je bila naloga reklame imenitno izvršena.

Poštni rop. Na krovu poštnega parnika »Arsa« je ukradel neznan tat iz kapitanove kajute denarno vrečo s 1756 K 30 vin., ki je bila odposlana iz istrijskega Bodenkreditanstalta v Poreču v Volosko. O tatu nimajo doslej še nikakega sledu.

Kinematograf »Ideal«. Danes zadnji dan izbornega sporeda. Popoldanski spored je prve vrste, večerna drama »Mož brez vesti« je splošno ugajala. Jutri senzacijska drama »Skrivnost Monte Carla« in sijajna veseloigra v D vlaku ljubezni. V soboto »Strahi pred Bodočnostjo«.

Ljubljana.

— **Hrvatsko-slovenski sestanek.** Sobotni »Slovenec« je napisal primeren pozdrav. Pravi: Danes in jutri sta pomembna dneva; slovensko in hrvatsko ljudstvo, po krvi, jeziku, in duhu eno, se po zastopnikih S. L. L. in Stranke Prava zdaj tudi politično združita. Ves svet bo odslej vedel, da med Slovencem in Hrvatom, ki ju je dozdaj ločevala le nesrečna zgodovina, ne more in ne sme biti več meje. Politična razkosanost, kiv lada na eni strani med slovenskimi rodovi, na drugi med nami in Hrvati, je umetno delo naših sovražnikov. Zavest našega ljudstva, to časa, naš kulturni napredek in naša bodočnost pa tega ne more več trpeti. Nastopil je trenotke, ko se mora ta naš ideal začeti uresničevati. — Ali je ta trenotek res nastopil? Ali bo svet res šele odslej vedel, da sta Slovenec in Hrvat brat in svak. Naša vzajemnost je starejša in vprašanje je, če jo bodo klerikalci na splošno korist politično uresničili. Kajti »Slovenec« pravi dalje: Brez dvoma pa je, da mora delo za politično združitev Slovencev in Hrvatov sloneti na krščanski

---

Dva dni v planinah.

(Vesela zgodba.)

(Dalje.)

Bog me reši duš v vicah, tega pa ne, da bi nosil še 30 limon in vzel sem samo 4, druge pa pustil tam, kjer so bile. Potaknil sem bil v nahrbtnik še nežno perilo obeh gospodičen, svaku sem zatlačil še eno pelerino in sebi še eno in gotovi smo bili za pot in šli.

Največ izgleda kot turist sem imel seveda jaz, zakaj moja nova oprava mi je izborno pristojala in vsi, ki so nas srečali, so se za menoj obrnili.

Prav čedno je bila opravljena Simona, posebnega pa se ni moglo reči ne temu ne onemu.

Med veselim čebljanjem nežnega spola smo prišli na šišenski kolodvor, kjer je kamničan že čakal. Zahtevali smo pet voznih listkov I. razreda do Kamnika, a na našo žalost se nam je povedalo, da ta slavna železnica nima I. razreda, v II. se mi nečemo voziti, pa smo vzeli listke za tretji razred, prebitek pa naklonili društvu za pokončavanje nemščine, ki tako bujno po Kranjskem cvete.

Kamničan vozi precej hitro. Med vožnjo se ni zgodilo nič posebnega razven to, da sva s svakom v Črnučah na skrivaj izstopila, zavila v oštarijo, izpila hitro vrček piva, in v Trzinu že zopet dohitela »Kamničana«, ki je s poslednimi dihi speljaval težko breme. Na vprašanje sopotnic, kje sva se mudila tako dolgo, sva odgovorila, da sva zunaj naravo občudovala.

Ker le še ni bilo Kamnika, sva bila prisiljena uničiti z Fricom steklenico bizeljca, ki sem jo bil naskrivaj vtaknil v nahrbtnik.

Končno se kamničan sunkoma vstavi, strahovito zaškrta in zacvili in — bili smo v Kamniku.

III.

Voznik, kteremu smo zaupali dragoceno življenje, je hitro pognal svoje kljuse in dobil obenem povelje vstaviti pri Kendi, ki je v Kamniku zato, da nasiti lačne in napoji žejne.

Pokrepčavši se z krompirjevo juho, mastnimi češpljevimi cmoki in solato in z litrom dragega ljutomerčana, smo se odpeljali dalje proti »Korelnu«.

Kamnik je lepo mesto, tako sta dejali zdravega humorja polni Ribenčanki in ostali smo jima pritrdili iz strahu pred zamero.

Mimo kitajskega zidu ob kamniški praharni smo še dosti hitro prišli, o drugi vožnji do »Korelna« pa ne vem nič več kot to, da smo parkrat mislili skočiti z voza in peš dalje iti po krasni deželni cesti, ki so jo opremili z neštetimi jarki in drugo tako cestno »olepšavo«.

»Korl« nam je hitro postregel po svoje, za kar smo mu še danes hvaležni.

Pred vrati v planinski svet nam je postalo malo tesno pri srcu. Prvi sem se okorajžil jaz in opozoril, da moramo takoj odriniti, če hočemo še za dne priti v Sedlo, ali vsaj do Bistrice.

Pomagal je ta opomin in čez pet minut smo že veselo korakali mimo skladovnic lesa kamniške korporacije, ki jo hoče dobiti nekdo pod svojo komando pa mu vedno spodleti. Ko se te skladovnice nehajo, zavije pot za Bistrico in dalje skozi ob njej. Ljubko je sijalo solnce na nas uborne zemljane, nobenega oblačka ni bilo zapaziti na modrem nebu, le iznad Dedca se je dvigala lahko, bela meglica, o kteri pravijo turisti, da je dobro znamenje za lepo vreme in mi smo bili veseli tega znamenja.

Sestra, svakova žena, ki čuti posebno nagnjenje do »stare slovenščine«, saj ona tako pravi, krstila je Bistriško dolino s prekrasnim »per ta lepi dolini« in ko je prišla do galerije in na njo, kar ni mogla odtrgati oči od divnega pogleda, ki očara vsakogar, kdor zaide v te kraje.

Gospodični iz Ribnice sta se celo pot kahljale in Fric jima je dobro sekundiral, po črez pa je vdarjala sestra in kakor je bilo videti so se prav dobro vjemali.

Meni pa ni bilo za te stvari; šel sem naprej, hoteč posnemati pravega turista, ki gre na pot radi občudovanja narave, ne pa radi zabave med potjo. Počakal sem jih na klopi ob studencu, kjer smo se malo oddahnili in sicer vsestransko, zatem pa sem šel zopet naprej hoteč se nasititi narave takoj prvi dan.

Prvi sem dospel seveda do Bele pri Predoslju, kakor tudi do naravnega mostu, kjer smo občudovali planinske čare ob prijetnem spremljanju ribniških dovtipov, ki so se vsipali iz nežnih ustic Bibijane in Simone, ki jim je svak, med tem kar še nismo videli, preskrbel dolge palice, ki bi naj nadomestovale okovano turistovsko.

Čez četrt ure nato smo že sedeli po dveurni hoji v Bistrici, kjer nas je pozdravila Marica, izborna kuharica, vesela, da zopet vidi turiste.

Pa se je zmotila. Še deset minut se nismo mudili in že smo jo rezali po nagosto markirani poti proti Stolu do koder je še tri ure. Do tu je šlo vse gladko, brez napake, drug je hotel druzega prevpiti, kdo da lažje hodi najbolj glasen je bil Fric, ki pa je kmalu potem poskusil pregovor, da ni dobro, če človek preveč bobna. In njegovo bobnanje je onemelo kaj kmalu.

V prvem strmcu je že začel jamrati, da ga bole noge; zgovarjal se je na krčne žile, a jaz sem hitro uganil, kje je izvor tistim bolečinam. Iz žepa sem potegnil malo steklenico in mu jo potisnil v roke, za kar me je oplazil s hvaležnim pogledom. Bolečine in krči so za kratek hip ponehali.

Ko pa se je vsebina steklenice po polurni hoji spremenila v količino jednako ničli, **že** ni več našlo jamranje in bobnanje svojega prejšnjega mesta, temveč ga je zasedla sedaj slaba, prav zelo slaba volja. Na še tako prijazno vprašanje, naj se že bode od kterekoli strani, donel je vedno osoren odgovor: »No, pustite me, ne, če ne morem pa ne morem, ne, basta, ne?«

Tu je treba hitre pomoči, da pojde dalje, sem si mislil. In uganil sem jo. Spomnil sem se na prijateljeva pojasnjevanja in dobil v njih dejstvo, da se nahaja med potjo na Sedlo pastirska koča. To je bilo treba porabiti in začeti tolažiti. »No, Fric, le pojdi še malo, saj smo itak vsak hip pri pastirski koči; čuj, saj se že slišijo kravji zvonci.«

Seveda sem pozitivno vedel, da ni še tako blizu koča, pa domišljija vpliva v največjih slučajih blagodejno in tako je tudi sedaj storila, da se je za pol ure naselilo porabljenje na bolečine v Fricovem srcu.

Vse tri dame so bile že daleč pred nama in le tu in tam se je slišal kak presrčen smeh, kak vrisk ali glasen klic, znamenje, da se ne dolgočasijo. Kaj so govorile, to seveda je ostalo nama prikrito, pa žal nama tudi ni bilo, kajti saj vemo, da nežni spol le redkokedaj kaj pametnega prerešetava.

In zopet se je vstavil Fric, češ, ne gre in ne gre, ne, basta, ne: Pojasnil mi je, da mu leva noga ne služi prav in takoj sem ga potolažil.

kulturni podlagi. Nova politična tvorba, ki se jutri vdejstvi, nima konfesionalnega značaja, marveč ima zgolj političen cilj toda tako S. L. S. kakor Stranka Prava sta v ostalem prepričani, da mora tudi politično delovanje sloneti na krščanskih načelih. Kulturno-bojno svobodomiselstvo moramo v vsakem oziru odločno odklanjati. Podlaga našemu delu je verno, moralno, krščansko vzgojeno ljudstvo in zato morati ti stranki gledati na to, da se ljudstvo tako ohrani. Kulturno-bojno svobodomiselstvo je treba celo pozitivno pobijati, ker narod ruje, slabi njegove moralne sile in vse ideale razdira. — Proti krščanski kulturi se nihče ne bori — boj proti kulturi pa je znak klerikalizma in s tem vemo, s kom imamo opraviti. Po pregovoru: povej mi s kom hodiš... vemo sedaj, da se je sklenil hrvaško-slovenski klerikalni pakt, in od te zveze ne pričakujemo nič dobrega niti za nas niti za Hrvate.

— **Slovensko gledališče.** V soboto in v nedeljo zvečer se je igrala Sudermannova »Tiha sreča«. Dasi danes obvladajo nemški repertori že mlajše sile — je ohranil Sudermann z nekaterimi deli svojo stalno vrednost — in tudi »Tiha sreča« je še vedno moderna. Snov nas spominja na Ibsenovo »Gospo od morja« ali na »Noro« — toda v »Tihi sreči« je povdarjen problem moškega egoizma — in to daje koncu posebno počuto. »Tiha sreča« se je na našem odru igrala tako dovršeno, da je bila igra res v čast našemu dramatičnemu osebju. Posebno je pokazal svoje velike zmožnosti gospod Danilo, ki je žel za svojo odločno in temperamentno igro mnogo pohvale. Izborna pastnerica mu je bila gospa Danilova v vlogi Elizabete, ki bo ostala vsakemu v spominu kot ena najlepših postav, kar jih je kreirala na našem odru. G. Verovšek si je nadel nekako sudermansko brado in je izrazito podal svojega šolnika. Enako moramo pohvaliti g. Skrbinška, go. Bukšekovo, g. Bohuslava in da ne pozabimo go. Kreisovo, ki je podala slepo Lenico z vso nežnostjo in rahločutnostjo, tako da je bila res poosebljena slutnja, ki s slepimi očmi vidi sovražnika in prijatelja tihe sreče. Igralo se je torej izborno. Žal, da niso bili mnogi deležni tega užitka. V soboto je bilo gledališče še precej polno, včeraj pa je bilo zasedeno komaj do polovice. Oni, ki so bili tam, so z navdušenim ploskanjem kazali da ima pri nas tudi resna drama lahko svoj uspeh.

Požarna bramba je včeraj na Ježici pobirala prispevke po gostilnah. Pobiralci so prišli k »Ruskemu carju«. Tu so se šele gostje spomnili, da je ta požarna bramba klerikalna, da je dobila podporo in so odrekli vsak prispevek.

Piše se nam: Ob nedeljah in praznikih naj bi se na naših železnicah mislilo na ljubljanske izletnike. Včeraj je bilo opoldne na gorenjskem vlaku tako polno, da so ljudje komaj stali. Enako zvečer. Naj bi se to upoštevalo.

— **Simon Gregorčičeva ljudska knjižnica v Ljubljani, Wolfova ulica 10, I. nadstr.** je odprta za občinstvo **ob delavnikih od 5. do polu 8. ure zvečer in ob nedeljah in praznikih od 9. do 11. ure dopoldne.** Knjižnica je v zadnjem mesecu pridobila nad 300 novih slovenskih in nemških leposlovnih knjig, da šteje sedaj 4700 zvezkov. Vsako novoizšlo slovensko knjigo se kupi v 5 izvodih, da ima občinstvo vedno na razpolago novoizšlo knjigo. V preteklem tednu se je nakupilo okrog 100 romanov priljubljenih nemških pisateljic: Schubert, Werner, Heimburg, Suttner in Eschtrukt. Pričakovati je, da se bo vpisalo v knjižnico dokaj dam in gospodičen, katere tako rade bero te nemške romane. Slavnemu občinstvu so na razpolago tiskani katalogi. Izposojevalni pogoji so zelo ugodni: za vsako knjigo se plača 4 vinarjev za štirinajst dni in za izkaznico ter vezana pravila v lično platno 50 vinarjev. Na izkaznico se izposodi 42 knjig, potem pa stane nova izkaznica samo 20 vinarjev.

— **Jubilej opernega pevca.** G. Ernesto vitez Cammarota, operni pevec kr dež. hrv. gledališča v Zagrebu, praznuje danes v ponedeljek 25 letnico svojega članstva pri hrvaškem gledališču in 30letnico svojega gledališkega delovanja. Za to slavnostno priliko uprizori zagrebško kr. dež. hrv. gedališče Halevyjevo veliko opero »Židinja«, v kateri poje gosp. Cammerota vlogo draguljarja Eleazarja. Slavnostne predstave v zagrebškem gledališču se udeležijo zastopniki Slovenskega dež. gledališča v Ljubljani in »Glasbene Matice« v Ljubljani, da jubilarju izrazijo globoko hvaležnost ki mu jo kot svojemu zvestemu sodelovalcu dolguje ves kulturni slovenski svet.

Iz gledališke pisarne. Jutri v torek se po desetih letih prvič zopet uprizori Wagnerjeva velika opera »Večni mornar«. Zanimanje za to prvo letošnjo operno uprizoritev je toliko, da je samo še nekaj malega sedežev prostih. O »Večnem mornarju« izpregovorimo kaj več v jutrišnji številki.

Trst.

V turškem konzulatu v Trstu se zglašajo neprestano rezervisti za vojno. V soboto je stalo pred turškim konzulatom nad 100 reditov (turških rezervistov), ki so se na konzulatu zglasili, da odpotujejo v Turčijo.

Črnogorski rezervisti iz Amerike so se pripeljali v soboto v Trst. Po številu jih je 300 V ponedeljek se odpeljejo iz Trsta v Bar in od tu odidejo na bojišče.

Slovenski zdravnik iz Trsta odpotuje v vojsko. Znani in priljubljeni zdravnik dr. Just Pertot, deželni poslanec, je odšel v soboto iz Trsta v Bar. Šel je v Črno Goro kot vojni zdravnik in bo sodeloval pri »Rdečem Križu« za črnogorske ranjence.

Slovenščina — obligatna. Namestništvo je izdalo novo naredbo, s katero je v tukajšnjih meščanskih in ljudskih šolah za Slovence pouk v slovenščini smatrati kot obligaten.

Meščanski kurz. Na prošnjo tržaškega učiteljskega društva je ministrstvo dovolilo meščanski tečaj (II. skupina), ki ga vodi dr. Mrhar Tečaj se vrši v prostorih c. kr. pripravljalnice za srednje šole in je od tržaškega učiteljstva naravnost mnogobrojno obiskan.

Otvoritev društvenih prostorov Sokola I. Sokol I. si je pripravil lepe društvene prostore, ki jih je namenil združevanju in izobraževanju svojih članov Prostori se nahajajo na Taboru v Accetovi hiši in so lepi in prostorni. Večja soba je namenjena skušnjam v petju in godbi ter raznim predavanjem — manjša soba pa ima knjižnico in čitalnico ter bo služila za odborove seje. — Prostori so priprosto okusno sokolsko dekorirani. V soboto se je vršila otvoritev, h kateri se je zbralo mnogo članov društva — nekaj bratov iz drugih sokolskih društev in nekaj dam. Načelnik dr. Pestotnik je otvoril prostore, v kratkem govoru pojasnil, kakega pomena so prostori za društvo. Sokol mora vzgajati duševno in telesno. Poleg telovadbe je treba izobrazbe in zabave. Oboje naj se goji v novih prostorih. — Na to je predaval dr. Lah o »Balkanu v preteklih časih in o pomenu sedanje vojne«. Večer je pokazal, da bo Sokol I. postal pravo središče svojega okraja.

Moja pot v Sandžak.

(Prijatelj lista nam pošilja popis svojega potovanja v Sandžak, ki bo ob sedanjem času gotovo vsakega zanimalo.)

Pred štirimi leti me je pot zanesla po opravkih tudi v Sanžak in sem imel pri tem priliko spoznati deželo, razmere in ljudi.

Bilo je ravno ob času napetosti med Srbijo in Avstrijo, oz. v zadnjem letu avstrijskega gspodarstva v Sandžaku. Razmere se od takrat menda niso mnogo izpremenile — k večjemu toliko, da so avstrijci odšli. Ali se je za njimi obrnilo na boljše ali na slabše — bodo morebiti čitatelji lahko presodili iz nekaterih opomb na koncu tega popisa.

Kakor je »Dan« že poročal, ima Sandžak do 220.000 prebivalcev, od katerih je 115.000 pravoslavnih Srbov, in 95.000 mohamedancev, Turkov in Albancev. Vsled točke 25. berlinske pogodbe je imela Avstrija pravico zasesti nekatere važne točke v Sandžaku, da je varovala mir. Turki pa so imeli 10.000 vojaštva. Tako so bili avstrijski vojaki 30 let v Sandžaku, skupno s turškimi četami. Cel čas je vladal med vsemi najlepši mir. Avstrija je zasedla le zapadni del Sandžaka, Priepolje — Plevje in nekatere druge važne postojanke.

Vozil sem se po ozkotirni železnici od Bosanskega Broda proti Sarajevu in sem občudoval naravne krasote, ki so znane vsem, ki so kdaj potovali v Bosno in Hercegovino. V Sarajevu sem se okrepčal s »turško kavo« in sem se odpeljal proti vzhodu z železnico do **Megjegje.** Železnica gre po ozki preseki ob rečici Prači, ki je dotok Drina. To je ozka dolina, obdana od samih skal — proga ima nad 100 predorov, ki so nekateri po več sto metrov dolgi. Težko je popisati to ozko skalno ožino.V Megjegji se proga cepi: ena gre do srbske meje na **Višegrad** — druga pa do Sandžakske meje, do postaje — **Uvac.** Proga gre cel čas ob Liuu, ki se pri Megjegji izliva v Drino.

Uvac je železniška postaja, s par hišami.

Tu nas je čakala avstrijska pošta, ki vozi po cesti, ki jo je zgradila od tu do Priboja avstr. vojna uprava. Bil je že večer, ko smo nastopili pot. Pokrajina je divja, surova — čutimo takoj, da se bližamo »evropski Turčiji. Z menoj se je vozil neki srbski trgovec. Zunaj je padala noč. Ko sem pogledal skozi okno iz poštnega voza — sem videl temne postave, ki so stale ob cesti.

Moj sopotnik me je opozoril, da so to avstrijski vojaki, ki varujejo pošto. Vsakih 30 korakov je stal — vojak.

V **Priboj** smo prišli ponoči. Priboj je večji kraj, prenočišče pošte. Tu je bilo pol bataljona stalnih avstrijskih vojakov. V Priboju je par srbskih gostilen, kjer je mogoče prenočevati; drugače se prenočuje pri znancih ali »v taboru«, v avstrijski vojašnici, ki jo je Avstrija zgradila od l. 1878.

Drugo jutro smo odšli naprej.

Od Priboja gre kolovozna pot kako poldrugo uro do **Banje.** Tu so vroče kopelji, sem se hodijo kopat boljši ljudje. Z vozom v Banjo skoraj ni mogoče priti. Vojaško pošto nosijo tu mule — spremlja jo patrulja — 6 vojakov. Tu se konča kolovoz in od tu vodi naprej le slaba steza.

Od Banje gre pot navzgor ob reki Lim, ki tvori globoko strugo in se izgublja v skalnih globinah.

V Banji se nam je pridružila nova patrulja — ki je šla v službo nastražo okoli Banje.

Na grebenih so bile namreč stalne avstrijske patrulje ki so stražile v slabih kočah, ki so bile za silo tam postavljene.

Od banje naprej ni mogoče drugače nego peš ali na konju. Tu je namreč vseh potov konec in začno se steze, ki vodijo na vse strani. Dobil sem za ježo majhnega »turškega« suhega konja; sedlo je bilo leseno, obloženo s par blazinicami — ki pa ne branijo, da bi se človek v njem, ako ni vajen — pošteno ne ožulil. Zato so stremena široka, da je v njih možno stati s celo nogo.

Tako človek najrajše stoje jaha. Tu ob stezi je imel neki Srb šotor iz vej in je v njem kuhal kavo. (Šotor je bil menda tudi njegovo stalno bivališče. Pili smo pri njem kavo, ki je bila prav dobra. Govoril sem z njim po srbsko in je bil zelo vljuden. Ker je tu edina pot med Pribojem in Priepoljem — dela njegova kava dobro kupčijo.

Ko sem še govoril — je prišel k šotoru oborožen Albanec in je pozdravil Srba po turško — na kar mu je Srb prijazno odzdravil. Mene Albanec ni niti pogledal. Njegov obraz je bil zagorel, govoril je ponosno in je hotel pokazati, da je tu on gospodar in da se ne meni za tujca.

Med tem se je pošta začela pomikati naprej — jaz pa sem hotel še malo govoriti, v nadi, da lahko še dohitim počasne mule. Toda poveljnik, ki je vodil pošto me pokliče in me pouči, da ni varno za tujca, če zaostane. Zgodi se lahko — da izgine. Tako smo stopali dalje in smo prišli v **Bistrico.**

Bistrica je potok, ki teče v Lim. Ob reki so koče in tu je bil tudi »Man« — po naše gostilna. Seveda zelo borna in skromna. Dobili smo pivo in jajca — in smo se okrepčali. Tu nas je čakala druga patrulja, ki je prišla naproti od Priepolja. Mojega konja je vzel vodnik nazaj in dobil sem novega — seveda nič boljšega.

Pot gre še vedno navzgor, po ozki skalni stezi. Tu smo srečali več turških oddelkov; to so patrulje, ki varujejo »mir v državi«. Turški vojaki so bili slabo oblečeni, obleka je bila zakrpana, čevlje je imel vsak drugače — sploh se je kazala turška brezbrižnost. Oboroženi pa so zelo moderno in so videti precej utrjeni.

Reklo se mi je pozneje, da so turški vojaki drugod še slabše oblečeni — ker tu v Sandžaku pridejo v dotiko z Evropejci in to ne gre, da bi se tu kazala revščina. Toda ravno ti vojaki so živa podoba Turčije — duševna in telesna zanemarjenost, edino orožje je dobro, da se z njim tišči k tlom one, ki bi hoteli vstati.

Strme steze so nas vodile navzgor — edino mula mora tod hoditi — in z njo dobro utrjen človek. Pod nami šumi Lim, ki je takrat narastel, ker se je tajal sneg v albanskih gorah (bilo je v začetku ueseca maja.)

Ob eni popoldne smo prišli srečno v **Priepolje.** *Od Priboja do Priepolja se rabi osem ur* hoje.

Takoj pri vhodu v mesto smo srečali oboroženega človeka na konju o katerem sem sodil, da je financar ali kak sluga. Spredj mu je namreč visel s sedla nekak cekar in par koškov.

Toda vojaki, ki so spremljali pošto — bili so Poljaki — so me poučili, da je to — **turški major,** ki gre kupovat na trg. Nič čudnega in nič nečastnega namreč ni za turškega častnika, ako kupuje sam na trgu, kar je treba za kuhinjo.

Priepolje ima okoli 3000 prebivalcev. Teren je gorat, grmičevje pokriva sive skale, v splošnem spominja pri nas na notranjske hribe na idrijske ali tolminske višave. (od Idrije do Sv. Lucije). Tu se začne zopet cesta avstrijske vojne uprave, ki vodi **čez Jabuko v Plevječ**

Od Plevja gre cesta zopet nazaj proti hercegovski meji na Čajnico.

Cesta je lepa in široka, narejena za topove.

Avstrijske posadke so bile: v Priboju (pol bataljona), v Priepolju (1 bataljon), v Jabuki (1 bataljon) in v Plevju (1 brigada).

Priepolje leži med gorami ob Limu. Od tu vodi ena pot dalje na Sjenico druga na jug ob Limu proti Črni Gori (Bjelopolje), ena nazaj v Pleveje.

Tu se steka več dolin, tako da je Prepolje važno izhodišče in je bilo naravno, da je tudi srbsko armada vzela tu svojo pot na jug. Na bregovih okoli Priepolja je več utrjenih fartec. (Dve sta bili avstrijski). Turki so tu imeli tri bataljone vojaštva. (V zadnjih časih se posadke tu pač niso pomnožile in je bilo naravno, da so jih srbske čete lahko po kratkem boju vrgle nazaj.)

Priepolje deli reka Lim, ki teče skozi mesto Na desnem bregu je srbski del mesta — tu so trgovci in obrtniki — tu je kupčija in življenje. Turški del je obzidan. Na levem bregu so avstrijske vojašnice.

V Priepolju imajo Srbi svojo cerkev in trirazredno srbsko šolo, ki jo vzdržuje srbska vlada. Seznanil sem se s srbskim učiteljem, voditeljem te šole. To je bil Vuko Savljev Sretan, zelo inteligenten, izobražen mož, navdušen Srb, zlata duša — vnet za delo in za rešitev srbskega naroda. Povabil me je s seboj tudi v šolo. Moram reči, da sem se čudil, kar sem videl in slišal. Otroci so vstali in pozdravili učitelja. Pred poukom niso nič molili. Otroci so lepi, krepki, zdravi — in tudi čedni. Naj bi sem prišli gledat oni nemški publicisti, ki ne znajo o balkanskih Slovanih drugega pisati nego neslane dovtipe o milu in o caherlinu.

Učitelj je začel izpraševati srbsko zgodovino in srbski zemljepis. Da ste slišali te male učenjake, ko so govorili o carju Milošu, ali o Lazarju ali o raznih srbskih junakih. Vsak njih je poznal celo srbsko zgodovino. Enako dobro so poznali meje srbskega kraljevstva — vedeli so kje je Prizren, kje Kosovo polje — pa tudi Belgrad in Niš.

Tako narodno vzgojene mladine še nisem — narodne vzgoje. — Na tej šoli sta dva učividel v nobeni šoli — pa tudi nikjer ni tako telja in ena učiteljica. — Po uri je prišel v šolo srbski proto — pa ni začel učiti verouk, ampak je pravil otrokom prav po domače o prirodopisu, o zakladih zemlje, o kovinah, o iznajdbah in o drugih praktičnih stvareh.

Tu sem videl res narodno svobodno vzgojo — brez vseh nepotrebnih primesi. Taka šola je zmožna vzgojiti zdrav delaven zarod, ki se zaveda svojih dolžnosti do sebe in do domovine. Upliv te šole se vidi tudi v javnem življenju med tukajšnjim srbskim narodom. To je šola kakor si jo je predstavljal največji pedagog srbskega naroda Dositej Obradović, katerega delo se je pred sto leti začelo v teh nekulturnih krajih. Dokler bodo imeli Srbi tako vzgojo, jih tudi turška sila ne bode uničila. Danes si mislim kako je ta narod z veseljem pozdravil srbsko vojsko — kot svoje osvoboditelje.

Z učiteljem sva pozneje zaupno govorila o razmerah. Pojasnil mi je da so Avstrijci bolj sovraženi od — Turkov. Srbski narod sluti v njih svoje narodne sovražnike, ki jih hočejo spraviti iz ene sužnosti — v drugo. Srbsko ljudstvo se zaveda svojega položaja. Narod je zelo trezen — zato tudi zdrav, lepih postav — dočim so Turki slabotni in udani pijači (pijejo neko posebne vrste žganje). Ono leto je bila slaba letina. povsod je vladala največja beda. Cerkvena srbska občina je dobila denarno podporo od Srbije — kupila je žita, ki ki se je delilo pred cerkvijo. Tu sem imel priliko videti najlepše srbske tipe, koščene, trde moške postave poleg resnih zamišljenih ženskih lic in okrog njih mlada deca. Razmere so tu kakor v Turčiji sploh. Srb mora obdelovati polje turškemu agi, ki je gospodar nad vsem, za plačilo dobi Srb košček zemlje in še od tega pridelka vzame Turek, kolikor hoče. Tako nima Srb kaj prodati, denar ej tukaj redka stvar. Zato se da tu poceni živeti; dobite n. pr. 12 jajec za 10 krajcarjev; videl sem, kako je neki kmet kupil kravo s teletom — za 19 goldinarjev (seveda kravica ni bila posebno velika, ker tu je vsa žival »male sorte«. Pri hišah imajo navadno koze, preprosto ljudstvo je grobo smeleto žito, krompir in zelje. Revščina vlada povsod, ne zaradi lenobe, ljudstvo je delavno — ampak zaradi turških razmer. Seveda se proti razmeram ne sme godrnjati. Moj znanec učiteli mi je pravil, da so bili učitelji v Sjenici in drugod obdolženi zaradi političnih zločinov, češ da hujskajo ljudstvo. Bilo jih je prav ono leto več obsojenih v ječo na 101 leto, t. j. do smrti. — Moj znanec mi je namignil, da se je to zgodilo na tujo željo in da so Avstrijci šuntali Turke proti srbskemu ljudstvu, ker se sicer Turki ne menijo za srbsko vzgojo.

Ljudstvo zato ni ljubilo avstrijskih vojakov. Bolj so zaupali Turkom in Albancem nego Švabom. Tudi Avstrijci niso bili Srbom prijazni in so jih nazivali s »Čuš« (Vieh, živina). Duh avstrijski je bil protisrbski — narod je to čutil — zato je bil menda zadovoljen, ko se je iznebil tega varstva.

Albanci žive po teh krajih raztreseno. Oboroženi so bili z avstrijskimi puškami. Toda patron niso imeli. Ponujali so zanje vojakom po 10 krajcarjev (sicer stane patrona 7 krajcarjev). Albanci so sploh zvit narod, njih predrznost je enaka njihovi pretkanosti. Tako obvladajo razmere. Pravili so, da so nekoč podkupili vojaka, ki je bil na straži in da so na ta način dobili mnogo municije v roke.

Od Priepolja naprej za Avstrijca ni bila varna pot. Takrat so trasirali železnico (t. zv. novopazarsko), ker je Turčija dala koncesijo. Železnica bi šla od Uvca ob Limu do Priepolja, čez Sjenico v Novi Pazar od tu pa v Mitrovico, kjer bi se združila s turško progo.

Železnico so tresirali avstr. inženirji s svojimi delavci, bili so večinoma Madžari. Vsak oddelek je varovala četa turških vojakov po 15 mož. Ti vojaki so strogo pazili, da se ni kateri Avstrijcev zgubil in da ni preveč ogledoval terena. Tako nezaupna je bila Turčija proti svojim sosedom.

V Priepolju se mi je sploh zdelo, da se srečujeta dva svetova. Tu stoji most čez Lim, zidan iz davnih časov, na vsaki strani mostu je protoren stolp: na eni strani straži avstr. vojak, na drugi turški. Avstrijski del mostu so popravljali Avstrijci — drugi del je bil zanemarjen, nepopravljen, sploh turški. Na tem mostu se je videla vsa razlika evropske in azijatske kulture. Avstrijski vojak je bil ravno toliko različen od turškega, kakor Turčija od Avstrije.

Dočim je srbski rod v Sandžaku zdrav, divjajo med Turki razne bolezni — razširjena je sifilis.

Turki so nagnjeni tudi k homoseksualni perverznosti: okoli Priepolja se vlečejo skalne višave brez gozdov. Gozdove so Turki požgali — da bi se v njih ne skrivali — »četaši«.

Hiše priprostih ljudi so iz lesa in ilovice. Navadno prebivajo ljudje skupaj z živino. Toliko da ima svojo kučo, saj še ta ni nikoli varna.

Zanimivo pa je tu videti konkurenco evropskega trga. Tako je n. pr. konjak zelo po ceni, po 60 krajcarjev steklenica (tri četrt litra) enako šampanjec in razni likerji. Ta namreč tekmujejo tvrdke s svojimi produkti. Sicer za tujca tu ni preskrbljeno, kdo bi hodil v te kraje.

Vrnil sem se po prostorni cesti skozi Plevlje v Hercegovino. O Sandžaku se je mnogo govorilo — toda malo smo ga poznali. V sedanji vojni igra važno ulogo. Ne morem želeti drugega, kakor zmago onemu orožju, ki bo rešilo te kraje in domače ljudstvo dosedanjih razmer in jim odprlo prosto pot v evropsko kulturo.

Toda ta kultura ne bo imela [illegible] ako bo ljudstvu tuja in sovražna — ampak samo biti

---

Sezul sem svoj nov planinski čevelj in on svojega, pa sva menjala, in dobro je bilo in šlo je naprej.

No, sedajle pa naj kdo pride in naju pogleda pod noge. To se bo začudil, v stran obrnil in pretakal bridke solze nad današnjo predrznostjo ljudi, ki gredo v dveh sortah čevljev v hribe. Spomnil sem se tudi na prijatelja, bogve kje on sedajle pleza po severni steni, on, tak turist. Enkrat bi se bil namreč skoraj na sv. Katarini ubil, ko je padel par cm v neko travo.

Med svakovem zdihovanjem in med mojim bodrenjem smo nazadnje vendarle prilezli do pastirja.

Tu pa se je Fric pokazal moža; ostal je izza mize, okrog ktere smo sedeli in jedli, pardon, pili izvrstno mleko, in spregovoril te modre in prevdarne besede: »Draga žena! Jaz, Fric, tvoj mož, sem truden na smrt. V svojem dobrem srcu sem sklenil, ker je ura že pol 7., ostati tu pri tem pastirju, Ti in vsi drugi pa pojdite naprej na Sedlo. Tu vzemi nahrbtnih, meni daj mojo perilo, pa grem takoj spat. Lahko noč!« In je šel. »Hoj, Fric, moj čevelj!« sem zakričal za njim. Nejevoljen se je sklonil, kot blisk sezul čevelj in mi ga skoro zagnal v glavo, rekoč: »Mojega daj pastirju, lahko noč!« In je zginil.

Od srca prihajajoč smeh smo komaj sproti krotili, da ni bruhnil v vsej svoji sili na dan. Veselili smo se, da smo za to pot na Sedlo prosti coklje. Fricov nahrbtnih je oprtila Simona, jaz sem obul zopet svoj čevelj in poslovivši se od pastirja, kakor tudi od njegove koče, ki jo je sestra zopet po svoje krstila, namreč »per ta dobrimu pastirju«, smo veselo in pogumno nastopili še enourno pot do Sedla.

(Dalje.)

narodna — zato ni dvoma, da bo konec gorja in bede šele tedaj, ako se izpolnijo nasveti, ki so se zadnje čase slišali na visokih mestih — da namreč Sandžak pripade Srbiji. Vsak, ki bi si ogledal te kraje, bi priznal, da tako zahteva — resnica in pravica.

Naj bi ta zmagala ne le v sedanji vojni — ampak tudi v evropski diplomaciji.

Resnične laži in lažnjive resnice z vojne na Balkanu.

Po nemških informacijah napisal Lipe Figi; poroča: Pepe Radikavka.

Carigrad: Danes se je sestal ministerski svet v bolgarskem poslaništvu, da protestira proti mobilizaciji ruske armade.

London: Iz Hamburga poročajo: Danes je nemški cesar odposlal sultanu brzojavko, v kateri ga tolaži da naj ne obupava. H koncu pravi: »Uverjeni smo, da konečno mora zmagati pravica. (To pravimo tudi mi! Op. ured.)

Dunaj: Iz zanesljivega vira smo zvedeli, da se v prihodnjih dneh snideta Isa beg Boljetinac in Tevfik-paša, da se posvetujeta v razdelitvi portfeljov v novem balkanskem carstvu.

Berlin: Po mestu se širi govorica, da so Turki zasedli Cetinje; pri obleganju mesta je prišlo do krvavih bojev, kjer je padlo 4500 Črnogorcev in samo 5 Turkov.

Carigrad: Črnogorskega kralja pripeljejo v Carigrad v prognanstvo takoj, ko ga vjamejo.

Atene (zvečer): Grški kralj je danes sklical sejo vojnega sveta, kateremu je tudi predsedoval. Sklenilo se je, da se še vojska ne prične in sicer toliko časa, da bodo Turki imeli na Grški meji dovolj vojakov.

Carigrad: Danes je ministrski svet protestiral proti temu, da bi v slučaju zmage balkanskih držav zaplapolala na hramu Sv. Sofije zastava carstva balkanske konfederacije.

London: Iz Belgrada se poroča angleškim listom, da sta se spoprijela dva nemška vojna poročevalca; segla sta po palicah. Vzrok in konec konflikta ob tej uri še nista znana.

Carigrad: (uradno). Tukaj so zaprli tri Srbe, kateri so se pri preiskavi zgovarjali, da se pečajo s trgovino. V resnici so pa imeli s seboj veliko zalogo barve za lase in brado. Izročili so jih vojnemu sodišču.

Bukarešt: Iz zanesljivih virov smo izvedeli, da je sultan objubil pri Mohamedovi bradi, da bo v slučaju, da se premaga združene balkanske države — dal zidati na svoje stroške cerkev, ki bo posvečena Sv. Savi. Stala bo poleg njegove mušeje.

Čikago: Iz Plovdiva poročajo amerikanskim listom, da so Srbi takoj, ko je bila vojna napovedana poklali vse — vole, in niso pustili, da bi jih peljali čez mejo. Radi tega vlada v Belgradu veliko navdušenje.

Zagreb: Danes se je peljalo skozi mesto deset madžarov, kateri so vsi zagotavljali, da bi šli raje v vojsko na Balkan, kakor pa da gredo vsak v — polleten zapor.

Maribor: Spodnještajerski renegatje imajo prihodnji teden javno zborovanje na prostem. Posvetovali se bodo o izročitvi diplomatov balkanskih držav civilnemu sodišču, radi kaljenja javnega miru.

Dunaj: Neki znan kranjski finančnik se je izjavil proti vplivni osebi, da se bo v tej vojski kmalu pokazalo, da ni samo kranjska dežela pred bankrotom.

Podgorica: Neresnične so vesti, da je v Podgorici 5000 turških vjetnikov. V resnici jih je 6700. (Tako smo postavili na laž razne jugoslovanske liste, ki pravijo, da so dobro informirani).

Dunaj: Lastništvo ilustriranih listov razpisuje štiri službe za umetno risanje. Prednost imajo tisti, ki poznajo razmere v vojski. Risali bi samo vojne spopade na Balkanu.

Berlin: Danes zjutraj si je pustil nemški cesar poročati o dogodkih na Balkanu. Radi vojnega razpoloženja je on slabe volje.

Carigrad: (opoldan.) Pravkar smo izvedeli, da je sultan spal danes zjutraj do enajste ure. Carigrajčani menijo, da se vsled tega sultan ne počuti dobro.

(Vsled vremenskih nezgod morajo izostati **najvažnejša** poročila.)

Našim kmetovalcem.

Čudno je bilo letošnje leto. Prav mili zimi je sledila zgodnja spomlad. Toda vreme ni bilo stanovitno, ampak se je bila spomladi povrnila zima in je občutni mraz, ki je bil nastopil, napravil mnogo škode zlasti po vinogradih in v sadnih vrtovih. Prva polovica poletja je potekla še precej normalno; v drugi polovici pa je začelo z malimi prestanki deževati in dežuje še danes. Z deževjem pa je zavladal občuten hlad, zaradi katerega se nam obeta zgodnja zima.

Kljub nenormalnosti spomladi in poletja pa so letos nekateri pridelki prav bogato obrodili, in se je pridelalo zlasti krompirja tako mnogo, kakor že malokdaj. Za presojo krompirjeve letine pa nam ne zadostuje, ako nam je znana samo množina pridelka, ampak je v tem oziru merodajna dobrota krompirja, odnosno njegova kakovost, ki je dana v hranilni, oziroma hranilni vrednosti, ki jo ima. Poslednje zopet je odvisna od krompirjeve sperifične teže ter od suhe tvarine in od škroba, ki ju vsebuje krompir. Zavoljo tega mora biti zanimivo za vsakega umnega kmetovalca, da izve, kakšen krompir je pridelal, ker je od krompirjeve kakovosti odvisna njegova porabnost (porabna vrednost) v gospodarstvu. Vzemimo za primer, da je pridelal sosed A 300 meterskih stotov in sosed B na enakem prostoru samo 150 meterskih stotov krompirja. Oba ta soseda pa sta umna gospodarja in se hočeta torej prepričati o kakovosti krompirja, ki sta ga pridelala ter pošljeta v ta namen vsaki svoj krompir v kemično preiskavo. Kemična preiskava dožene, da ima krompir od soseda A specifično težo 1.080 in da vsebuje 19.7% suhe tvari ter 13.9% škroba. Krompir od soseda B pa ima specifično težo1.146 ter vsebuje 33.8% suhe tvari in 28% škroba. Potemtakem vsebuje krompir od soseda B v enaki množini dvakrat toliko hranin (hranilnih snovi), kakor krompir od soseda A in je torej pri enakih množinah porabnost krompirja, ki ga je pridelal sosed A. Iz tega se vidi, da je za polovico manjši krompirjev pridelek soseda B prav toliko vreden, kakor dvakrat večji krompirjev pridelek soseda A. Če bi pa pokazala kemična preiskava nasprotno, to je, da je v krompirju soseda A dvakrat toliko škroba, kakor v krompirju soseda B, tedaj bi bila porabnost (vrednost) krompirja, ki ga je pridelal sosed A, štirikrat večja od porabnosti (vrednosti) krompirja, ki ga je pridelal na enakem prostoru sosed B. Prav tako se more zgoditi, da pridela eno in isto posestnik na enakem prostoru in na enakem svetu iz istovrstnega semena enkrat več, drugikrat manj krompirja, katerega pridelki se z ozirom na njihovo porabnost (vrednost) močno razlikujejo med seboj. So pač razni vplivi, ki igrajo v tem oziru važno ulogo. Predvsem pa so podnebne in talne razmere, stanje gnojenja ter način obdelovanja, ki vplivajo na kakovost in na množino pridelanega krompirja. Zato mora biti naša skrb, da izsledimo vse pogoje, pod katerimi je mogoče pridelati tudi v neugodnih razmerah kar največ in najboljšega krompirja. To skrb nam nalaga že samo dejstvo, da je krompir eno izmed najvažnejših živil našega ljudstva in obenem naravnost izborna piča za živino: da ne govorimo o važnosti, ki jo ima krompir kot tehniška surovina.

Vse to je napravilo podpisano ravnateljstvo, da je začelo posvečati vso svojo skrb in pozornost temu važnemu pridelku našega kmetijstva. In, da zbere ves potrebni znanstveni materijal za nadaljno raziskavanje in zasledovanje pogojev, pod katerimi se da izboljšati njegovo pridelovanje tako glede množine kakor tudi glede kakovosti pridelka, odločilo se je za brezplačno preiskavanje na Kranjskem pridelanega krompirja. Kdor izmed kranjskih kmetovalcev torej želi, da se mu brezplačno preišče krompir, ki ga je doma pridelal, naj pošlje na vsoje stroške **kmetijsko-kemijskemu preskušališču za Kranjsko v Ljubljani** 6 kilogramov zdravega krompirja. Pošiljatvi je pridjati listek, na katerim se naj zabeleži vrsta (ime) krompirja, kraj, kjer se je pridelal, kakovost zemlje na kateri je rastel, s čim in kako močno se je krampirju gnojilo in pa pošiljalcev popolni naslov.

Pri tej priliki opozarjamo tudi na svoj čas objavljeno vljudno prošnjo, s katero prosi podpisano ravnateljstvo kranjske kmetovalce, ki se pečajo s pridelovanjem semenjske detelje, da bi mu poslali v preiskovanje 500 do 1000 gramov (pol do 1 kilograma) doma pridelane in neočiščene semenske detelje.

Ravnateljstvo kmetijsko-kemičnega preskušališča za Kranjsko v Ljubljani.

Ravnatelj: Ing. chem. J. Turst.

Odgovorni urednik Radivoj Korene.
Last in tisk »Učiteljske tiskarne«.

Mali oglasi.

Šivilja in vajenka se takoj sprejme. Kongresni trg 6. II. nadstropje.

Popolnoma renoviran glasovir se ceno proda. Vpraša in ogleda se v Zg. Šiški **št. 100.** (Vila Pavšič) od 12.—2. ure.

Dijak se sprejme na hrano in stanovanje. Kje pove Prva anončna pisarna. 719—3

Meblovano sobo

išče uradnik. — Naznanila se prosi s primerno ceno na inseratni oddelek tega lista.

Glavno zastopstvo dunajske družbe

za gradbo centralne ventilacijske kurjave s svežim zrakom

v Ljubljani, Tržaška cesta štev. 31

prevzema vsa v to stroko spadajoča dela, kakor novo in delno vpeljavo in montiranje te kurjave v nova in stara poslopja. — Centralna ventilacijska kurjava s svežim zrakom je najidealnejša, najcenejša, najsnažnejša in najzdravejša kurjava za stanovanja, urade, trgovske lokale, vile, šole, gostilne, cerkve itd.

A. SKAZA,
glavni zastopnik za Kranjsko in Primorsko.

Samo po K 4·— **več sto pelerin s kapucami ali pa otročje oblekce (kostumi).**
Samo po K 6·— **daljše pelerine ali pa kamgarnaste hlače za gospode.**
Samo po K 8·— **najdaljše pelerine ali pa moderno izdelane obleke za gospode.**

V damski konfekciji vedno velika izbera. Postrežba točna. Cene nizke.

„Angleško skladišče oblek“
O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg štev. 5.

Moderne krasne bluze

iz svile, gaza, čipk, etamina, volne in barheta, vrhnja in spodnja krila, pletene jope, vse v največji izbiri po zelo ugodnih cenah

v modni in športni trgovini

P. Magdič, Ljubljana

nasproti glavne pošte.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani r. z. z o. z.

Frančiškanska ulica štev. 8

se priporoča slavnemu občinstvu za tisk vsakovrstnih tiskovin: **knjig, brošur, časopisov, pisem in kuvert s firmo, vizitk, poročnih kart, mrtvaških listov** i. t. d.

Za posojilnice, hranilnice, denarne zavode **letne zaključke, hranilniške knjižice** i. t. d.

Pevskim društvom za **tiskane ali litografirane note.**

Tisk eno ali mnogobarven.

Izdelava fina! **Postrežba točna!** **Cene zmerne!**

Obenem priporoča edini slovenski politični neodvisni tukajšnji dnevnik

„DAN“

ki izhaja vsak dan, tudi ob nedeljah in praznikih, ob 3. uri zjutraj. Izborni članki, najnovejše vesti, zanimivi podlistki. — **Naročajte se na „DAN“ in oglašajte v njem!**